

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concursuri, inserțiuni și taxele de abonament se simit administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 coroane.
Pe jum. an 5 coroane.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci.
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Instrucțiune de stat.

În bugetul resortului de culte și instrucțiune publică pe anul 1917—18 s'au preliminatat sume considerabile pentru înființarea de școli și azile de stat și pentru statificarea școlilor române de pe teritoriile aproape de graniță, cu scopul de a combate prin mijloacele educațiunii de stat tendințe centrifugale, a crește generațiile viitorului în spirit patriotic, dragoste și alipire față de stat. În programul cultural al guvernului de a statifica întreg învățământul poporal din țeară se face deci un nou și însemnat pas și se aduc și în situații grele financiare jertfe considerabile.

Oricât de laudabile ar fi însă aceste jertfe și îngrijiri ale statului, ca prin întemeierea de școli să răspândească lumină până și în cele mai îndepărtate și întunecoase părți ale țării, cât timp va sustă politica culturală practică până acum față de noi, în locul bucuriei sincere produc temeri și îngrijorări în sufletele noastre, asemenea doritoare de cultură, progres, pace și dragoste frățească.

Într'un timp, când învățământul de stat obligator și gratuit și astfel accesibil pentru toate clasele sociale, pentru cetățenii de orice limbă și lege, s'a realizat în toate statele civilizate, temerile și îngrijorările noastre s'ar părea a fi fără temei. Așa ar fi să fie, dacă școlile de stat, ce s'au înființat în satele noastre, ar stă numai și numai în serviciul problemei adevărate a școlii poporale: de a răspândi prin cele mai raționale mijloace cultura intelectuală și morală în masele largi ale poporului și n'ar urmări și alte scopuri și tendințe, cari nu se pot împacă cu principiile fundamentale ale pedagogiei, recunoscute de toată lumea și cu unicul și înaltul scop ce-l are învățământul poporal de a crește cetățeni capabili de a duce o viață deamă de om, de a fi membri folositori ai statului, bisericii și ai neamului, din care fac parte.

La noi în școlile de stat instrucțiunea se face într'o limbă străină de ceea ce o știu școlarii din casa părintească și mediul social, în

care s'au născut și au crescut. Aceasta nesocotire a dreptului natural, ca fiecare popor să se cultive în limba sa maternă și să-și desvolte în libertate cultura sa specială, recunoscut de marele făuritor al articolului de lege XXXVIII din 1868, de nemuritorul Eötvös, supără și gignește iubirea înăscută și alipirea firească, ce a fost și va fi totdeauna în noi față de limba noastră strămoșească. Se cheltuește în aceste școli timpul prețios și se mistuie energii cu învățarea de cuvinte și reguli gramaticale, cu rostirea de poezii într'un mod mehanic și cu o accentuare curioasă, în dauna altor cunoștințe de folos pentru viața reală. Nu e mirare deci dacă pe lângă o astfel de instituțiune și educațiune și'n urma și altor neajunsuri ale învățământului nostru poporal, copiii noștri ies din școală cu prea puține cunoștințe reale. Nu știu nici ungurește, nici românește, ba după trecerea anilor de școală în mediul social, în care au să trăiască, uită gramatica și poeziile și recad cu timpul în starea analfabetismului, ori în cazul cel mai bun în un semidoctism primejdios.

Un popor ținut prin educație insuficientă și irațională într'un veșnic minorat sufletește și analfabetismul rușinos pentru secolul luminei, în care trăim, devine apoi prada exploatării economice fără milă. Sărăcia și mizeria, în care ajunge, produce apoi o amărăciune și nemulțămire în sufletul lui, care se potențează într'o revoltă sufletească, când vede că străinii, ce vin cu negoțul în spate și se așează în mijlocul lor, sprijiniți de oamenii administrației ca reprezentanți ai ideii de stat și corteși buni la alegeri, prosperează și devin adevărați boieri și stăpânitori ai satelor noastre.

Învățătorii școlilor de stat sunt, cu puține excepțiuni, străini de limba, legea și modul de gândire și viețuire a poporului, în mijlocul căruia au frumoasa misiune de a răspândi lumină. Îl cunosc cei mai mulți din anumite ziare, cari în șovinismul lor văd dușman în tot ce nu e maghiar, ori din prelegerile unor profesori, cari cred a cultivă și întări sentimentul patriotic și iubirea de patrie — o știm din experiență proprie — prin prezentarea neamului românesc în roluri, pe cari nu le-a avut și cari profesori își

acoper lipsa de erudiție și adevărată cultură cu fraze, cari nu fac învățământul real, adevărat și cu rezultate durabile, precum o cer aceasta principii fundamentali ai pedagogiei.

Aceste reflexiuni și sentimente se ivesc în sufletul nostru, decâteori dorința noastră ferbinte de progres și cultură și prin ea de armonie a sufletelor e conturbată de proceduri și acțiuni, cari în mod natural nasc și reacțiuni, lupte, cari întristează și amărăsc sufletele idealiste, cari între orice împrejurări însătoșează după dreptate și adevăr.

Câteva amănunte despre magii dela răsărit și despre cântecele și orațiile de stea.

— Articol scris pentru calendarul Românilor.* —

Nu de mult am tipărit cartea intitulată „Magii dela răsărit; cântece și cuvinte pentru copii, cari umblă cu steaua”. Scopul cărții este să reînvie, să reformeze strămoșeasca și frumoasa noastră datină *Umblarea copiilor cu steaua* și să-i dea un avânt spre bine.

Un prieten, care a citit cartea mea îndată ce-a primit-o — lucru neobiceiuit la noi —, mi-a zis, că-i păcat, că n'am scris mai multe despre magi, despre cântecele și despre orațiile de stea... Noi nu avem — urmează prietenul — nici măcar un început de literatură despre magii dela răsărit, pe când alte popoare au biblioteci întregi despre ei. Și mai ales poporul nostru, care a susținut „frumoasa datină”, ar trebui luminat asupra ei.

Fac voia prietenului și înșir aci, în Calendarul Românilor, ce ajunge și în mâna poporului, câteva amănunte mai interesante despre magi, despre cântecele și orațiile lor, fără să-mi închipui, că fac înaltă literatură... Aceasta o las pe sama altora... mai chemați.

Și deoarece acum scriu pentru toată suflarea românească, care cetește Calendarul Românilor și poate nu și cartea mea, să mi-se dea voie să repețesc pe scurt unele lucruri spuse în acea carte, lucruri trebuincioase, ca să fiu înțeles de toți.

În prefața cărții mele am arătat, că frumoasa noastră datină „Umblarea copiilor cu steaua” — ca și umblarea lor cu „vartepul” (vicleimul, peștera), cu „craii” (irozii), cu „icoana” etc. — este rămășița unei drame ce reprezintă în cântări și recitațiuni (orații) momentele mai însemnate din „Nașterea lui Hristos” și mai ales dialogurile lui Irod cu magii. Ea este moștenire străbună, de o origine cu noi, dar îmbrăcată în haină creștină prin înrăuriri apusene și slave-grecești. Am arătat mai departe, că poporul ni-a păstrat această datină din timpurile cele mai vechi până în ziua de astăzi; și în sfârșit am mai arătat, că avem cântece și orații de stea compuse de cărturari bisericești, prefăcute de popor și păstrate în manuscrise dela începutul veacului al 17-lea, păstrate în tipărituri reslețe din veacul al 18-lea și edate în colecțiuni din prima jumătate a veacului al 19-lea.

În prefața cărții mele scot la iveală un fapt necunoscut până acuma în istoria literaturii noastre și

*) Calendarul diecezan din Caransebeș.

anume, că cel dintâiu, care a adunat într'un mănunchiu cântece de stea și le-a dat la tipar, a fost — nu Anton Pan, ci — Ioan Tomici. Cântecele de stea ale lui Tomici sunt tipărite la Buda în anul 1827, pe când cântecele de stea ale lui Pan sunt tipărite la București în anul 1830 (și nu la 1820, cum greșit susțin dl E. Hodoș și alții). Asta e una la mână.

A doua: Colecțiunea lui Tomici e mai bogată în cântece de stea decât alui Pan. Iată cântecele din colecțiunile lor. Avem la

TOMICI:

1. Trei crai dela răsărit,
2. Veniți astăzi, credincioșii,
3. Mărire întru cei de sus,
4. Vestă nouă și minunată,
5. O ce veste minunată,
6. In oraș, în Vifleem,
7. Steaua de sus răsare.

PAN:

3. Trei crai dela răsărit,
4. În oraș, în Vifleem,
2. Steau sus răsare,
1. Steaua răsărită,
5. Astăzi nouă ni-a răsărit.

A treia la mână: Colecțiunea lui Tomici conține și Orațiile lui Irod cu magii, orații destul de bine alcătuite, de cari are și Pan, dar abia în edițiunea a 4-a sau a 5-a a cântecelor sale. Și pe când orațiile lui Tomici par a fi originale, orațiile lui Pan — două întrebări și patru răspunsuri — sunt prescurtări după ceie mai vechi orații de felul acesta, păstrate într'un manuscris din anul 1821.

În urma celor zise până aci, stabilim adevărul, că prea învățașul și până acum prea puțin aprețiatul bănașan Ioan Tomici, protopresbiterul Caransebeșului, este cel dintâiu, care a tipărit o colecțiune de cântece și orații de stea, și lui i-se cuvin toate laudele și „recunoștința marelui merit”, ce i-se dau lui Pan, ca „celui dintâiu, care a cules aceste cântece și le-a publicat”.

Cine sunt și când au trăit autorii cântecelor noastre de stea, nu știm. Este însă sigur, că unii au trăit cu 3—400 de ani naintea noastră. Cântecele lor au trecut din generațiune în generațiune și au ajuns până la noi prin copieri și prin graiul viu al poporului.

La început copietorii precum și poporul au ținut cu sfințenie la textul original al cântecelor. O minunată dovadă este următoarea: Ieromonahul dela mânăstirea Hureziu, Lavrentie Dimitrie-Vici publicând în Catavasierul a treiaoră tipărit la Râmnic, 1753, cântecul de stea de o frumuseță rară „Steaua de sus răsare”, zice: „Aici la sfârșitul cărții punem și stihirile, ce cântă copiii când umblă cu steaua în seara nașterii lui Hristos; și cetitorule ce vei ceti și cu poetica vei socoti și de nu vor veni la număr bine să știi, că precum le-am găsit așa le-am și tipărit, dupăcum s'au obiceiuit a se cântă, iar n'am mai umblat a le număra după meșteșugul poeticii”... O, de și-ar întipări în minte toți preținșii noștri folcloriști aceste cuvinte!

Mai târziu atât copietorii cât și poporul se abat dela textele originale ale cântărilor fie din greșală, fie din prostie, fie cu gândul a săvârși un lucru mai bun, pentru care însă nu se pricepeau toți și totdeauna. Abaterile din urmă s'au făcut cu scopul, ca să se ușureze înțelesul greoiu al vr'unui cuvânt sau al vr'unei ziceri, să se îndrepteze rima sau ritmul vr'unui vers, să se lungească sau scurteze vr'un cântec etc. În chipul acesta am ajuns să avem pentru fiecare cântec de stea mai vechiu mai multe variante și fiecare variantă — în general zis — mai slăbuță, mai rea decât originalul, care s'a pierdut cu timpul. Despre aceste cântece și variantele lor zice Pan, că „neavându-le tipărite, din mână în mână, și din auzite scriindu-le, atât

le smintise din calea lor, încât mai nici un înțeles nu avea înfrânsele“.

Examinând variantele constatăm, că cu cât este o variantă mai veche, deci mai aproape de textul original al cântecului, cu atât este ea mai ferită de greșeli dogmatice, istorice etc., ceea ce dovedește, că autorii cântecelor păstrate și — întru cât cântecele sunt traduceri — traducătorii lor cunoșteau sfânta Scriptură, de unde e luat obiectul cântecelor, și învățătura bisericii, în care este învățat acel obiect.

Din variante de acestea și-au alcătuit Tomici și Pan colecțiile lor, cel dintâiu „întocmind“, cel din urmă „îndreptând“ cântecele existente pe vremea lor, tipărite sau scrise sau în gura poporului. Se poate, ca unele — cel puțin acelea, de cari nu avem urme mai vechi — să fie compoziții proprii sau traduceri originale.

Despre originea orațiilor știm mai puțin decât despre originea cântărilor. Orațiile, pe cari le întâlnim mai întâiu la Tomici, sunt destul de bune și corecte din punct de vedere bisericesc; orațiile manuscrisului din 1821 conțin un anacronism, ce ne uimește văzându-l reprodus și „neîndreptat“ în colecțiunea de cântece alui Pan și de care dăm și în colecțiunile de astăzi. Anacronismul prea bătător la ochi e în răspunsul, ce Irod îl dă magilor :

„Eu sunt Irod împărat, pe cal am încălecat, sabia în mână am luat, în Vifleem am intrat, patrusprezece mii coconii mici am tăiat, și tot pământul s'a cutremurat“.

A tăiat coconii din Vifleem înainte de convenirea sa cu magii ?

Cântecele și orațiile stabilite de Tomici și de Pan se lățeac și susțin neschimbate până ce se mai găsesc exemplare din colecțiunile acestora. Tatăl meu, care pe la anul 1850 umblă cu steaua, știe și astăzi cântecele și orațiile de stea întocmai cum sunt la Tomici. Arătându-i nu de mult cartea lui Tomici și văzând el cântecele și orațiile din ea tipărite „ca pe vremea lui, cu potcoave“, mi-a smuls cartea din mână, a strâns-o la piept și întrerupându și lucrul nu ne-a lăsat până nu ne-a cântat toate cântecele cu o emoțiune și însuflețire neînchipuite. Părea fericit, când dădea de vre-o zicere uitată și acuma reafată în textul lui Tomici. „Vedeți, astea-s cântări și orații... și nu cele de azi“ — a zis el și eu a trebuit să promit, că-i împrumut cartea peste iarnă, dacă nu cumva i-o dau de tot.

Întâmplarea cu tatăl meu arată îndeajuns, că fabricarea de variante de ale cântecelor și orațiilor de stea a încetat pe un restimp de vre-o 30 de ani, 1830 — 1860.

Acest interval se poate privi ca *timpul de aur* al umblării copiilor cu steaua și cu viciăemul... Umblarea aceasta se făcea în Bănat — după cum spun bătrânii — sub conducerea sau cu știrea învățătorilor și a preoților, cari dădeau copiilor stihare dela biserica și — dacă nu făceau singuri — învățau copii să și facă steaua, comănacele, sabie pentru Irod și scripturi (=sceptre) pentru magi etc. Copiii erau aleși dintre cei mai buni cântăreți și instruiți. Erau așteptați, primiți și ascultați cu mare evlavie și cinstiti boerește. Ca la noi așa și în Țara românească. „La începutul acestui veac — scrie M. Cogălniceanu (1817—1893) — irozii erau ținuți în onoare mare; fiii boierilor celor mai înalți, îmbrăcați în haină de stofă aurită mergeau la curtea domnului și la casele boierești mai însemnate de prezentau scene religioase“.

Printre cântecele de stea se furișează și alte cân-

tece religioase vechi și unele noi, compuse de cântăreți bisericești și de cârturari dela sate mai puțin cunosători ai sfintei Scripturi și ai învățaturii bisericii noastre. Pe lângă orațiile lui Tomici, cari — cu schimbări — s'au susținut în școli, se ivesc în Ardeal, de unde sunt duse și în Bănat, niște orații în versuri, cum erau obicinuite și la Sași, și poate împrumutate dela aceștia. Orațiile în versuri — abstrăgând dela limba încălțită și dela ideile lor tulburi — se caracterizează prin un conținut nedemn a reproduce dialogul sau chiar disputa, ce a putut avea loc între Irod și magi. Sunt revoltătoare purtarea obraznică a magilor cu Irod și a acestuia cu magii, precum și alte inovațiuni introduse, dezvoltate și susținute până astăzi și pe cari le voiu atinge mai jos.

Sub astfel de împrejurări nu e mirare, că frumoasa noastră dătină străbună degenerază perzând din valoarea și însemnătatea ei.

O regenerare a ei se impune.

Având înaintea lor texte de cântece și orații ca cele descrise, bănătanul Dr. At.M. Marienescu zice (1875), că acestea „încât privește materialul lor, sunt fără obiect precis și fără idee acurată în înțelesul evangeliilor și cărților noastre bisericești... ba au lățit și idei rătăcite“; iar ardeleanul *Petru Bâncilă*, constată (tot în 1875), că „cântările, cu cari se produc tinerii noștri la Crăciun, se falsifică și degenerază“. Și unul și altul cearcă să pună stavilă povârnișului primejdios, pe care au pornit cântecele și orațiile de stea și peste tot datina noastră străbună, dar... fără succes.

Marienescu compune 28 de cântece de stea și „Discursul lui Irod cu magii“ pe baza materiei culese de el din evanghelie și din Mineiul lui Decembrie fără a da vr'o atențiune deosebită cântecelor vechi, din cari „nu a putut să primească nici unul“; iar *Bâncilă* — îndemnat de apariția (1874) „Cântecelor de Irozi“, culese din gura copiilor din Șcheii Brașovului și aranjate (de *Hintescu*) într'o formală piesă de teatru cu 9 persoane — „adună și îndreaptă“ cântecele „O ce veste...“ și „În oraș...“ și orațiile în versuri, de cari am vorbit mai sus; la acestea adaugă niște „compoziții noi“ proprii și din toate întocmește două piese teatrale, una cu 12, alta cu 6 persoane... „pentru evitarea falsificărilor și mai vărtos pentru uniformitatea și conservarea acestor colinde (=cântece de stea) — și pentru răspândirea și popularizarea lor...“

Cântecele lui Marienescu nu prind din cauza formei lor prea silite și nepoporale. Câteva cântări și orațiile se introduc unde și unde prin școală. Din orațiile lui *Hintescu* (dela Brașov) și *Bâncilă* (din Reșinari) se scot câteva dialoguri de ale lui Irod cu craii și se răspândesc schimbându-se din generațiune în generațiune prin școală și afară de ea.

Copiii, cari umblă astăzi mai ales cu icoana sau cu craii — steaua e raritate, viciăemul a dispărut — se produc cu variante *îngrozitoare* de cântece vechi, cu cântece noi și frânturi *din orațiile în versuri sălbătice* aproape cu totul.

O caracteristică — am putea zice generală — a producțiilor de acuma este introducerea de persoane nebiblice pe lângă Irod și magi sau crai, de cântări și de orații cu obiecte profane ba chiar triviale. Nu mai vorbesc de melodiile lumesti ce s'au dat unor cântări religioase, nici de alergările în roata și de jocurile, însoțite de tropote și de zângănitul asurzitor al corțelilor... Tot așa nu e calific pe copiii, cari umblă să vestească credincioșilor noștri Nașterea Domnului și s'o prăznuiască cu ei „după datina străbună“. E în-

duioșetor, când vezi pe sate ba chiar și la orașe copii și bătrâni sârmani — de regulă țigani — cerșind pe la ferestrele caselor cu cântece de stea ca... vai de ele și cari apoi servesc multor nepricepători ca material folcloric...

Culmea sălbăticiirii datinii, de care ne ocupăm, o fac orașiile, ce le rostesc persoanele nebiblice — în Bănat: Petru împăratu, Avram corbitu diacu, stelaru, iapa etc., — sau în lipsa acestor chiar Irod și magii. Aceste orași sunt pline cu alusiuni de răs și răutăcioase la ascultători, la școală, la dascăl, la popi și protopopi și băjbăesc de cerșitorii nerușinate cari nu se potrivesc firii Românului. Va fi având Românul multe păcate și destule slăbiciuni, dar *cerșetor* nu este. Românul nu are expresiune adevărată pentru „boda-proste l“, mulțumita cerșitorului. Acest cuvânt arată din destul, că cerșitul e străin Românului.

În România, steaua și viclaimul sunt „spectacole publice“, aranjate de clasa cea mai de jos a societății. Grupele celor cu steaua și viclaimul, însoțite de paiațe mascate și sdrențuroase, bat ulițele și intră în case numai unde sunt poftite. După sfârșitul cântecelor și orașiilor de stea „micii cântăreți sunt puși să întoneze și cântări de lume în ciuda lăutarilor, cari le știu mai bine și le zic mai cu haz“. În viclăemele din România, nașterea e reprezentantă și prin papușe mobile. După partea religioasă, reprezentată de copii, se prezintă această parte și prin păpușile din viclăem continuându-se cu personaje „caraghioase“ și cu scene din viața zilnică, însoțite de cuvinte „cu perdea sau fără perdea“, adică „cuviniocioase sau desmățate“, după cum vor ascultătorii.

Nu încapete îndoială, că atât la noi cât și dincolo de munți se află încă comune, în cari „datina străbună“ nu a ajuns la sălbăticierea descrisă în șirele de sus.

Încheiu această parte observând, că dincoaci de Carpați avem pentru școlari și popor mai multe colecțiuni tipărite de *cântece, cântări, canturi, colinde și versuri* și de *orași, dialoguri și discursuri de stea — adunate, culese, alese, întocmite, îndreptate, adăugate, aranjate și compuse de nou*, cari toate n'au nici o valoare *literară-bisericească*. Dincolo de Carpați s'au retipărit cântecele și orașiile lui Pan și Hințescu, pe lângă alte culegeri folclorice pe terenul acesta (de Melhisedec, Mărian, Burada ș. a.).

(Va urmă).

Merinde pentru sufletele credincioase.

Stările anormale cauzate de războiul crâncen și durabil, — între multe alte rele, — au contribuit și la amuțirea puținelor noastre condeie, cari, în vremi mai bune, aveau menirea de a da îndrumare vieții noastre culturale, când ele și-au luat partea cuvenită la edificarea viitorului bisericii și al neamului. Trebuințele multifarii reclamate de asigurarea existenței de pe o zi pe alta și noile sarcini impuse de împrejurări, covârșesc străduințele omenești, încât munca pentru nobile idealuri, cu necesitate firească, trebuie să se suspende. Nu poate fi deci nici o mirare, dacă pe terenul religios-bisericesc nu avem mulțumirea de a putea înregistra produse literare. Și dacă în această secetă, aducătoare de desnădejde, ni-se dă totuși a poțicni peste câte un oaz, care sub binecuvântare darurilor sale mai adăpostește câte o ființă omenească,

care în condiții mai prielnice să poată avea liniștea sufletului de a munci și pentru ideal, trebuie să ne inspire încredere, că nu a amorțit virtutea noastră. Și tare ne este credința, că prin moarte vom ajunge la înviere.

Stăpânit de aceste gânduri, am primit cele mai nouă elaborate ale părintelui Dr. Stefan Cioroian: „Gustați și vedeți că e bun Domnul“, care e titlul numărului 3 din „Biblioteca religioasă poporală a tractului B.-Comloșului“ și „Merinde pentru sufletele credincioșilor“, Arad, 1917, tiparul tipografiei gr.-ort. române, — care conține cuvântări ocazionale.

Despre apariția „Bibliotecii religioase poporale“ mi-am dat opinia într'un număr anterior al acestei reviste, în general, fără a-mă demite la o apreciere a cuprinsului, în special. Nici de data aceasta nu mi-e scopul a-i face o critică minuțioasă. Constat numai, că materia tratată într'o limbă frumoasă și atrăgătoare, acopere pe deplin titlurile broșurilor apărute. La atingerea scopului contribuie mult anonimatul autorului: „Păstorul ortodox“. Sfaturile ce le tind credincioșilor aceste broșuri, ating viața religioasă-morală a poporului, în mod convingător, sprijinindu-se pe dovezi nerăsturnabile din sfânta scriptură, din viața de toate zilele și din natură, urmate de concluziuni a logicii sănătoase.

De astădată voiesc a face o apreciere cuvântărilor sale ocazionale.

Cartea „Merinde pentru sufletele credincioase“, conține 22 cuvântări de cuprins moralizător. Aflăm și o predică despre război. Înzădar vom căuta să aflăm printre ele predici șablonatice, după prescripțiile omiletice, că abia vom afla vr'una. Sunt cuvântări, cari nu jertfesc esența pentru formă. Dar conținutul lor e așa, că încătușează interesul ascultătorilor. În ele vom afla combătute patimile, de cari sufăr creștinii noștri: lenea, certele, luxul, lăcomia după averi, zgârcenia, etc; apoi îndemnuri: la lucru, cumpătare, milostenie, jertfe pentru biserică, rugăciune, cercetarea bisericii, împărtășirea cu st. taine, datorințele către preoți și învățători, referințele dintre stăpâni și slugi, alipirea de Dumnezeu, ajutorarea școlii, luminarea prin carte etc.

O calitate specială, vrednică de remarcat este aceea, că materia lor e înrudită cu cea din broșurile apărute până acum în „Biblioteca religioasă-poporală“. Impregurarea aceasta înalță valoarea cuvântărilor, ce se explică prin faptul, că creștinul, care aude adevărul predat de pe amvon, dacă îl cetește în cartea „Păstorul ortodox“, devine mai accesibil la primirea lui. Bună-oară: în predica despre însemnătatea vieții sufletești aflăm îndemururile: pentru luminarea minții, nobilitarea inimii și întărirea voinței spre săvârșirea binelui, ceea ce conține și broșura Nr. 2 al bibliotecii, unde e vorba: despre rațiune, simțământ și voință. Ori ceace trece ca un fir roșu aproape prin toate cuvântările: je tîlca pentru biserica, o aflăm în

Nr. 1 al bibliotecii. Iar în predica dela anul nou, îndeamnă la religiozitate, ceea ce o face și în Nr. 3 al bibliotecii.

De aceea, dacă biblioteca religioasă-poporală a tractului B.-Comloșului e menită a întări religiozitatea poporului, predicile din chestiune sunt menite a ajuta preoților la realizarea aceluiași scop, pe calea cuvântării de pe amvon.

Un singur cusur, dacă pot să-l numesc așa, am constatat. Obvin multe cuvinte neînțelese de popor, cari predicatorul are datorință să le explice, ori astfel de neologisme, să le substituie cu cuvinte înțelese.

E de sine înțeles însă, că această împrejurare nu reduce valoarea predicilor, cari, pe lângă alesele lor calități, sunt de actualitate înconștabilă.

Impresia cea mai bună, ce a făcut-o asupra mea predica părintelui Dr. Stefan Cioroian este aceea, că ele sunt menite a-i completa apostolia, dezvoltată pe calea bibliotecii populare. Dânsul a înțeles perfect problema, care a preocupat pe mulți: întărirea religiozității poporului prin cuvântare și lectură, și a depus o muncă stăruitoare întru deslegarea ei. De aceea, produsele sale literare sunt binevenite, și nu suferă îndoială, că preoțimea noastră, căreia îi zace la inimă cultivarea religiozității poporului, le va și îmbrățișa cu căldură.

Nicolae Crișmariu.

Reorganizarea

învățământului teologic și a educației seminariale.

De Dr. Lazar Iacob, profesor.

(Urmare).

VII. Administrația bisericească sau stilul bisericesc.

Candidatul la preoție trebuie să fie introdus în timpul studiului și în afacerile oficiului parohial. În calitate de conducător al oficiului, preotul trebuie să se distingă prin iubirea de ordine și punctualitate, iar la acestea trebuie să se obicinuiască încă din școală.

Dar ca oficiul să se poată conduce în mod exemplar, e lipsă de norme precise, ca fiecare să știe: ce trebuie să facă și cum să lucreze. Aici însă se ivește adevărata greutate. La noi sunt atâtea dispoziții, dar nu s'a făcut nici o îngrijire de adunarea lor în sistem. Avem constituționalismul bisericesc de 50 de ani, dar până astăzi nu avem o colecție a normelor, cari sunt în vigoare și cunoașterea cărora e indispensabilă pentru conducerea unui oficiu.

În lipsa aceasta de sistem și de orientare sigură fiecare om lucrează după priceperea sa, fiecare om trebuie să treacă peste greutățile începutului, ca și când ar fi vorba de un oficiu numai de curând sistemizat. Acolo însă unde nu sunt bine stabilite și sistemizate normele, lipsește condiția esențială de progres. Aceasta este cauza, că administrația noastră este grea.

Neajunsul acesta trebuie să se simțească cu deosebire atunci, când e vorba de introducerea elevilor

în administrația bisericească, pentru că școala reclamă deja sistem. Ca să aduc un exemplu. E vorba de matricule, documentele cele mai însemnate ale parohiei. Unde sunt adunate normele pentru conducerea și rectificarea acestora, cum să se dea diferitele extracte, ce timbre să se pună? Toate acestea sunt lucruri însemnate pentru un începător.

Se impune dar necesitatea adunării în sistem a diferitelor dispoziții și întocmirea unui manual de administrație, căci în lipsa acestora poate fi vorba numai de tehnica lucrărilor, nu însă de administrație în înțeles strict.

Să precizăm acum, ce va trebui să se ia la administrația bisericească? Aici elevul va fi introdus practic în agendele oficiului parohial: conducerea actelor oficiale, socoțile bisericești; se vor trata regulamentele din punct de vedere practic.

Administrația bis. se va propune în cursul al III-lea 1 oră pe săptămână. La facultatea teologică din Cernăuți stilul curial bisericesc se propune numai într'un semestru, 1 oră pe săptămână

*

Aceste sunt studiile teologice indispensabile. În teologiile romano-catolice se evită cu cea mai mare îngrijire studiile, prin cari s'ar introduce un element eterogen în educația preoțească. La noi, corespunzător împrejurărilor noastre specifice, se iau și studii de altă natură, dar trebuie să observăm, că introducerea altor studii e admisă numai cu rezerva, ca acelea să nu fie în paguba educației teologice.

Se lângă studiile teologice în planul de învățământ se vor lua, ca studii auxiliare, următoarele:

1. Limba și literatura română.

Scopul: exprimarea corectă a ideilor în vorbire și în scris. Se va da atențiune deosebită literaturii religioase. În fiecare semestru se vor face două lucrări în scris. Se pa predă în cursul I și II câte 2 ore, de tot 4 ore.

2. Științele pedagogice.

Conform organizației noastre școlare, parohul e director școlar, deci în calitatea aceasta trebuie să aibă cunoștințele necesare de pedagogie, de organizație școlară și învățământul elementar, cunoștințe cari îi fac serviciu bun și la împlinirea oficiului de catihet

Dintre studiile pedagogice se vor propune:

a) *Psihologia* în cursul I, 2 ore pe săptămână.

b) *Didactica*, elemente de metodică și organizația școlară, în cursul II, 2 ore.

3. *Constituția sau noțiuni de drept*, în anul al treilea, 1 oră.

4. Economie.

Aici se vor împărtași practic cunoștințele necesare de grădinarit și pomărit... și elementele de economie națională. Se va predă în cursul I și II, câte o oră pe săptămână.

5. Igiena în cursul al III-lea, 1 oră.

Economia și Igiena însă nu vor forma obiecte de examen.

Ar fi foarte bine, dacă s'ar introduce și un curs de *Sociologie*, la care diferitele chestiuni sociale să fie tratate din punctul de vedere al concepției creștine.

Bine înțeles, studiile acestea trebuie să fie predate de oameni cu pregătiri speciale și să nu fie îngreuiată cu propunerea lor profesorii de teologie, cari nu au pregătiri speciale pentru ele.

Am înșirat studiile, cari sunt indispensabile pentru câștigarea culturii teologice. Dacă studiile acestea s'ar putea predă în fiecare curs deosebit, profesorii ar avea un număr prea mare de ore, un număr cum se obicinuește la o școală superioară, ceea ce ar fi spre paguba educației teologice. De aceea se impune și la noi trebuința introducerii cursurilor bienale, ca în teologiile rom.-catolice, unde cursurile bienale sunt introduse aproape în toate studiile. Adevărat că este mai logic, dacă studiile se predau deosebit în fiecare curs, dar atunci se cer mai multe puteri didactice. Noi nu suntem pentru introducerea cursurilor bienale pe toată linia, ci numai la unele studii.

Prin introducerea cursurilor bienale la unele discipline și restrângerea altora la anumite semestre, numărul orelor la profesori s'ar reduce, fără să fie lipsă de puteri didactice nouă. Profesorii ar fi scutiți de a-și mistui energia cu o mulțime de studii, căci într'un an ar aprofundă un studiu, în al doilea alt studiu. În felul acesta — având în vedere principiul împărțirii lucrului — și învățământul s'ar face mai intensiv, fiindcă pentru studiile cari se propun în cursuri combinate, rămân ore mai multe decât în cazul, când s'ar propune deosebit.

În institutul nostru — în urma memoriului pe care l-am prezentat Consistoriului — cursurile bienale s'au introdus de probă în anul acesta și conferința profesorală a fost în situația plăcută de a constata, că prin cursurile acestea — și în împrejurările nefavorabile de acum: lipsa de local corespunzător, ținerea cursurilor numai după amiază — s'a putut da extensiune mai mare studiilor. În lipsa acestora ar fi fost necesară reducerea orelor, ca toate studiile să se poată lua în planul de ore.

Cursurile combinate s'ar introduce numai la studiile următoare: 1. Istoria bisericească anul I și II; 2. Teologia fundamentală și Dogmatica c. I și II; 3. Exegeza la c. II și III; 4. Citirea și explicarea cursorică a sf. Scripturi, I - III 1 oră; 5. Limba română c. I și II; 6. Constituția (Noțiuni de drept) c. II și III, s'ar predă tot în al doilea an. — Unele studii se vor restrânge numai la un semestru.

După ce am înșirat studiile, cari trebuie să fie luate în planul de învățământ, voi prezenta și un proiect pentru împărțirea lor, pentru curs de trei ani și pentru un curs de patru ani — întrucât împrejurările noastre ar face posibilă ridicarea cursului teologic la patru ani — având în vedere numărul de patru profesori pentru studiile strict teologice.

Anul școlar va avea două semestre. Semestrul I dela Septembrie — 31 Ianuarie n., semestrul al II-lea dela 1 Februarie — 30 Iunie. Din 10 Iunie pot începe examenele. (Va urma.)

INFORMAȚIUNI.

Majestatea Sa regele Carol se roagă pentru Bihoreni noștri căzuți în luptele de pe Carst. În legătură cu vizita Majestății Sale Regelui în Görz se anunță următoarele: Sâmbătă, în 4/17 Noembrie Majestatea Sa Regele Carol a vizitat teatrul de luptă de pe Carst și întregă înainte de amiază a petrecut-o pe Monte San Gabriele, unde s'a fost apărat cu atâta bravură și a sângerat timp de săptămâni și luni regimentul 4 de honvezi din Oradea-Mare, compus în mare parte din Români. Majestatea Sa a fost călăuzit de colonelul Kratochwill, comandantul regimentului de honvezi din

Bihor. Drumul între Monte Santo și Monte San Gabriele conduce pe niște serpentine într-o regiune pietroasă și stearpă, care samănă mult cu tabloul stâncos și pustiu, ce-l vedem în fotografiile lunii. Pustiul lugubru, ce se desfășură azi privitorului, este ceva ce nu se poate descrie Majestatea Sa a trecut pe lângă o cavernă de pe Veliki Hrib, a cărei deschizătură din cauza avansării inimicului a ajuns în distanță de 15 m. la spatele liniilor italiene. Aici Bihoreni noștri, cari luptau cu mitraliere și granate de mână, cu tot focul ucigător și atacurile violente ale Italianilor, s'au susținut săptămâni de-arândul și de multeori au atacat din spate pe Italiani. Muntele Santo însuș oferă o priveliște înfloritoare. Pământul și azi e galben ca pucioasa din cauza ecrasitului și acest tablou e spintecat pe alătura numai de sfărâmurile ruginite roșetice ale granatelor. Dintre molozul stâncilor se văd brațe și picioare rupte, deoarece din cauza focului neîntrerupt al artileriei inimice morții n'au putut fi încă înmormântați. Regele adânc emoționat și-a descoperit capul și a înălțat în tăcere o rugăciune pentru odihna vecinică a eroilor căzuți aici. Regele a fost atât de impresionat de cele văzute, încât la întoarcerea sa multă vreme n'a scos nici o vorbă, ci mergea adâncit în gânduri. În restul călătoriei sale pe Doberdo regele a fost însoțit și de regina Zita, căreia i-s'a făcut o amănunțită descriere a luptelor crâncene ce s'au dat acolo. Regina asemenea a fost viu mișcată de suferințele și eroismul soldaților noștri. „G. T.“

Chestia școalelor române dela graniță. Ziarele maghiare ne suprinde cu vestea, că proiectul de lege despre exproprierea școalelor române dela periferii nu va fi prezentat dietii din motivul, că Consistorul arhiepiscopesc din Sibiiu, cunoscând intențiunile ministrului de culte contele Apponyi, a hotărât, că nu așteaptă până când îl va constrânge legea, ci oferă de bună voie toate școalele, pe cari le reclamă guvernul pentru siguranța statului și apărarea intereselor Maghiarilor dela graniță. Schimbându-se deci situația prin această cedare, s'a făcut schimbare și-n ordinea dispozițiilor ministrului în chestia acestor școli. Contele Apponyi a organizat pe lângă comisariatul din Sibiiu, înființat după invaziunea României, o expoziție școlară cu îndatorirea a statifica școalele cu duh românesc, confesionale și comunale. Conducătorul expoziției, consilierul ministerial Pogány Frigyes a și sosit în zilele acestea la Sibiiu. I-se pune la dispoziție un automobil special, ca să poată pertracta în fața locului în privința predării singuraticelor școli. O datorință principală a expoziției școlare e și controlul nemijlocit asupra învățământului limbei maghiare și astfel nu e imposibil, ca noul oficiu școlar, contemplat pe durată de un jumătate de an, să fie stabil.

Deputați congresuali. Deputați din cler la congresul național-bisericesc pe noul period 1917—1920, au fost aleși în arhiepiscopie următorii domni: I. Cercul Sibiiu: Dr. Ilarion Pușcariu, arhimandrit, vicar arhiepiscopesc în Sibiiu; II. Cercul Alba-Iulia: Nicolae Ivan, ases. cons. în Sibiiu; III. Cercul Deva: Lazar Tritianu, ases. cons. în Sibiiu; IV. Cercul Ilia: Dr. George Proca, ases. cons. în Sibiiu; V. Cercul Abrud: Vasile Dămian, ppresbiter, deputat dietal, Brad; VI. Cercul Cluj: Dr. Eusebiu R. Roșca, arhim. dir. sem. în Sibiiu; VII. Cercul Dej: Andreiu Ludu, pprezb. în tractul Cetatea de peatră; VIII. Cercul Mediaș: Mateiu Voileanu, ases. cons. în Sibiiu; IX. Cercul Brașov: Dr. Nicolae Regman, revizor școlar în Sibiiu; X. Cercul Făgăraș: Nicolae Borzea, pprezbiter în Făgăraș.

Hirotesie. Sâmbătă, în 11/24 Noemvrie a. c., noul protopop al Timișorii, părintele *Ioan Oprea*, a fost hirotesit întru protopresbiter prin P. S. Sa dl episcop diecezan Ioan I. Papp. Instalarea va fi azi, în 19 Noemvrie (2 Decemvrie).

Avansare. Colonelul *Dionisiu Florianu*, dela regimentul de infanterie 39, a fost avansat la rangul de general. Noul general e cunoscut și'n cercurile românești din Arad. A servit timp mai îndelungat la reg. 33 din Arad.

Hirotonire. P. S. Sa dl episcop diecezan Ioan I. Papp a binevoit a hirotoni — în 13/26 Noemvrie a. c. — întru presbiter pe candidatul de preot Ioan Ovesia, pentru parohia Băița din Bihor.

Alegere de protopop al tractului Arad s'a ținut Luni, în 13/26 Noemvrie a. c., sub presiunea comisariului comisariului consistorial, P. O. D. Dr. George Ciuhandu, asesor-referent în senatul școlar al consis. din Arad. S'a ales cu unanimitate — 56 de voturi — și însuflețire singurul candidat, părintele Traian Vățian, parohul Aradului și administratorul protopopiatului vacant.

Pro Patria! Subscriși cu inima frântă de durere aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, prietinelor și cunoscuților, că prea iubitul, scump și neuitatul nostru fiu, frate, nepot etc. Ioan (Nițu) Siiartău, stegar la reg. 33 din Arad, decorat cu medalia de bronz pentru vitejie, absolvent și matur al claselor gimnaziale din Arad, lovit de un glonț dușman, a murit moarte de erou, pe câmpul de luptă italian, în 24 Octomvrie la 9 ore n. a. în etate de 19 ani. Fie-i țărâna ușoară! Măderat, la 29 Noemvrie 1917. Pavel Siiartău, Rubin Siiartău, Valeria Siiartău, Eugenia Siiartău, Hortensia Siiartău frați și surori. Pevel Siiartău, Sofia Siiartău n. Demian, părinți. Ștefan Siiartău și familia, unchi. Văd. Eudochia Demian și familia, bunică. — Răposatul în Domnul a fost unul dintre cei mai distinși elevi ai liceului din Arad. Înaintea profesorilor și a conșcolarilor săi trecea de un „mic savant“. Frumoasele calități sufletești și trupești, ce-l împodobeau, ne îndreptăteau a legă mari nădejdi de activitatea lui în viața publică. Transmitem îndureratei familii condolențele noastre cele mai sincere.

Societatea academică „Petru Maior“ s'a constituit în adunarea sa generală din 14 Octomvrie, pentru anul universitar 1917—18 precum urmează: Comitetul societății, prezident: Constantin Murariu, stud. la medicină; viceprezident: Silviu Țeposu, stud. la filosofie; secretar: Ioan Penția, stud. la filosofie; cassar Caius O. Turic, stud. la filozofie; controlor: Vasile Papp, stud. la filosofie; bibliotecar: Dimitrie Antal, stud. la filosofie; vice-bibliotecar: Ioan Gherghel, stud. la filosofie; notari: Atanasie Popa, stud. la filosofie, Valeriu I. Bărbosu, stud. la filosofie; econom: Aurel Contrea, stud. la ped. superioară; dirig. corului: Sava Golumba, stud. acad. de music. Comisia literară: Ovidiu Hulea, cand. de profesor; Petru Feneșaa, stud. la filozofie; Horia Teculescu, stud. la filozofie; Vasile Lăzărescu, stud. la filozofie; Ioan Chinezu, stud. la filozofie. Comisia de supraveghiere: Teodor Nagy, stud. la ped. superioară; George Ardelean, student la medicină; Silviu Tămășdan, stud. la medicină.

Circulația de bancnote a băncii austro-ungare a ajuns la 17 miliarde de coroane, adică la un contingent la care n'a ajuns până acum nici ea, nici cele mai puternice bănci naționale din statele străine.

Societatea de lectură a despărțământului teologic dela institutul pedagogic-teologic gr.-or.-rom. din Arad s'a constituit pentru anul școlar 1917/18, în 5/18 Noemvrie 1917, sub conducerea d-lui profesor Damaschin Ioanovicu. S'a ales de prezident: Nerva Traian Cosma, t. curs. III; vice-prezident: Valeriu Jurca, t. curs. III; secretar: Emil Petrovici, t. curs. II; notar I: Ioan Cucu, t. curs III; notar II: Gheorghe Jenovan, t. curs I; cassar-econom: Pavel Papp, t. curs II. În comisia literară: Pascu Bolcaș, t. curs III; Gheorghe Buha t. curs II și Ioan Bogdan, t. curs II. În comisia musicală: prezident: Gavril Dudulescu, t. curs III; cond. corului; membrii: Valeriu Jurca t. curs III; Sabin Moldovan, t. curs II și Aurel Cosma, t. curs I. În comisia revizoare: Dimitrie Herția, t. curs III; Victor Mihailovicu t. curs II și Ioan Popovicu, t. curs I. Bibliotecari: I. Octavian Tului Turicu t. curs III; II. Ștefan Miu, t. curs II; III. Iosif Chirilă, t. curs I.

Lectură. Dar potrivit pentru soldații de prin spitale și lectură folositoare pentru adulți este opul învățătorului de pie memorie Nicolae Ștefu, intitulat: **Pentru țărani**. Se estinde pe 149 pagini. Conține: Nuvele, anecdote în proză și versuri, cu mai multe chipuri. Se poate comandă dela Librăria diecezană din Arad, cu prețul **redus de 40 fil. + 15 fil.** pentru francatură.

BIBLIOGRAFII.

Au apărut: *Dicționar portativ maghiar-român și român-maghiar*, cuprinzând cuvintele mai necesare pentru școlari și particulari, alcătuit de Dr. *Gheorghe Alexici*, profesor la Academia Orientală de comerț. Editura librăriei Fr. Schenk, Budapest, IV. Strada Semmelweis 15. Un volum legat de 144 pagini. Prețul 1 cor. 50 fil., plus 20 fil. porto. Se poate procură și cumpără la *Librăria diecezană*, Arad.

A apărut

Calendarul nostru pe anul 1918, întocmit de Ioan Georgescu și Traian A. Pinteru și edat de redacția „Calea Vieții“. Cuprinde pe lângă partea calendaristică, poștă, târguri, timbre și celelalte articoli instructivi și de distracție, poezii, povești, glume și ilustrații. Prețul unui exemplar e 90 filleri, plus 10 fil. porto La 7 exemplare al 8-lea gratis.

Merinde pentru sufletele credincioase. *Cuvântări ocazionale* de Dr. Ștefan Ciorotanu preot ort. rom în Banat-Comloș. Arad, 1917. Tiparul tipografiei diecezane gr.-ort. române. — Prețul 3 cor. + 20 fil. pt. porto.

O colecțiune de 22 predici ocazionale, ce le-a rostit autorul păstoriiților săi. Sunt lucrate cu multă pricepere și adâncă pătrundere. Deosebindu-se de predicile de șablon, atât în privința conținutului, cât și a formei, tratează teme și luminează chestii din domeniul tuturor manifestațiilor de viață a poporului,

într'un mod foarte instructiv și acomodat priceperii lui. Sunt o mărturie netrecătoare despre zelul și conștiințiozitatea cum își îndeplinește părintele Dr. Cioroian direcția sa pastorală, urmărită cu atențiune și apreciată de toți aceia, cari doresc o muncă productivă, o apostolie pe toată linia.

Se poate comandă dela *Librăria diecezană, Arad* str. Deák Ferenc 35.

*

Calendarul diecezan pe anul 1918.

Editura și tiparul tipografiei diecezane din Arad. Conține cronologia, zilele, sărbătorile și mersul vremii în anul 1918. Calendar și sfaturi economice. Consemnarea târgurilor din Ungaria. Tarifa nouă postală. Scala nouă a timbrelor. Șematismul metropoliei și în special al diezei Aradului, Bucăți literare din peana unor scriitori distinși. Partea literară e împodobită cu clișeele preoților noștri militari, a eroilor, ce și-au jertfit vieța pentru tron și patrie, și biografiile lor. Prețul unui exemplar cu șematism 1 cor. 20 filer, fără șematism 90 fileri. Se poate procura la

Librăria diecezană, Arad str. Deák Ferenc Nr. 35.

Poșta redacției.

Dlul *N. Iorgovan*, stud. univ., Pesta. Am primit articolul instructiv. Vă rugăm să continuați în direcțiunea aceasta și să primiți din partea noastră sincere mulțămite și cordiale salutări.

Concurs.

Se publică concurs pe un știpeudiu de 300 cor. din *fundațiunea „Gavril Faur de Teiuș“*, pentru studenții gr. or. de naționalitate români, cari vor studia la vr'un gimnaziu public, academie ori universitate, școală reală superioară, tehnică politehnică, sau la institutul teologic ori pedagogic gr. or. român.

Dintre recurenți au preferință studenții din familia fondatorului și respective Poynar, fără privire la clasele în cari studiază.

Competenții la aceste știpeudii vor avea să producă:

1. Extras de botez din matricula bisericească, cu clauzula preotului local că și de prezent aparțin bisericii ortodoxe române;

2. Atestat de paupertate dela antistia comunală, redactat în termin detailați și precizi, despre starea materială atât a recurentului cât și a părinților lui, iar certificatul acesta să fie vidimat și din partea oficiului parohial concernent;

3. Testimoniu școlar cu calcul nota primă despre progresul în studii din anul școlar precedent;

4. Atestat medical despre starea sanitară.

Concurenții au să numească specialitatea de studii, la care — și locul unde își continuă studiile în anul școlar curent, precum și aceea de au ori nu vr'un alt știpeudiu și dacă da, dela care fundațiune.

Mai departe, concurenții au să arate locul și posta ultimă, unde să li se comunice rezoluția.

Recursele pentru amintitul știpeudiu sunt a se trimite în termin de 30 zile dela prima publicare în organul diecezan, deadreptul *Consistorului român ortodox din Oradea-mare*.

Arad, din ședința cons. dela 27 oct. v. 1917.

Consistorul român ortodox din Arad.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. III-a **Surduc**, protoprezbiteratul Peșteșului, prin aceasta se publică concurs cu termin de 30 de zile în „Biserica și Școala“.

Emolumentele:

1. Casă parohială, cu supraedificatele de lipsă.
2. Pământ parohial de 17 jugh. 926 st. □, parte arător, parte fânaț, conform coalei de catastru.

3. Bir preoțesc, câte o măsură (30 litre) de cucurnz sfârmat, dela fiecare număr de casă sau prețul ei curent.

4. Stolele îndatinate.

5. Integritatea dela staț, după cualificația alesului.

Doritorii de a ocupa această parohie să-și adjusteze cererile de concurs, adresate comitetului parohial din Surduc, Prea On. Of. protopopesc tractual în Mezôtelegd în terminul concursual, având a se prezenta în parohie cu știrea protoprezviterului, pentru a cântă și predică.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Alexandru Munteanu*, protoprezviter ort. român.

—□—

2—3

În conformitate cu ord. Ven. Cons. Nr. 1984/917 sistemizat fiind postul de capelan temporal pe lângă parohul din **Parhida (Pelbărthida)** Mochie Vancea, pentru îndeplinirea acestui post, se publică concurs cu termin de alegere de 30 zile dela prima publicare.

Beneficiul este următorul:

1. Din pământul parohial de 26 jug. 800-□ st. arător și fânaț, capelanul va avea $\frac{1}{3}$ parte, adecă 9 jug. catastrale.

2. Din birul parohial a 3-a parte.

3. Din toate stolele îndatinate a 3-a parte.

Casa parohială cu intravilanul o folosește parohul, deci de quartir se va îngriji capelanul.

Parohia este de clasa a 2-a, deci recurenții sunt poftiți a-și înaintă petitele cu documentele originale, cu atestat de moralitate, adresate comitetului parohial din Parhida, la P. O. Oficiu protopopesc din Oradea-mare, având a se prezenta cu stricta observare a prescrișelor regulamentare, în sf. biserică de acolo, pentru a-și arată capabilitatea în tipic, cântare și oratorie.

Alesul va săvârși toate funcțiunile în și afară de biserică, va ținea regulat catehizarea școlarilor, fără a pretinde ceva dela parohie. *Comitetul parohial.*

În conțelegere cu: *Andrei Horvath* m. p., protoprezbiterul Orăzii-mari.

—□—

3—3